

**PUBLICISTICA SAVANTULUI NICOLAE PETRESCU
ȘI CAUZA NAȚIONALĂ ÎN ANII FORMĂRII ROMÂNIEI MARI**

Constantin ARDELEANU

Impresionant la nivelul domeniilor de interes științific pe care le-a abordat și aprofundat, Nicolae Petrescu este unul dintre savanții români din secolul al XX-lea peste care negura uitării s-a așternut prea repede. Cu o personalitate extrem de complexă, eclectic prin preocupări și enciclopedist prin convingeri și metode de cercetare, Nicolae Petrescu a fost un umanist prin excelență, pasionat de toate acele discipline de studiu care privesc omul, în devenirea sa lăuntrică, dar și în mediul istoric, economic sau social în care acesta se dezvoltă.

Născut la București, pe 12 iunie 1886, Nicolae Petrescu a avut o copilărie pe cât de îndestulată, pe atât de dificilă: dacă situația materială a familiei era foarte bună, decesul ambilor părinți (mama în 1891, tatăl în 1895) îl lăsa pe tânărul Nicolae cu puține bucurii în afara lecturii. După studiile urmate la gimnaziul „General Golescu”, la Institutul „Schewitz Therrier”, la Liceul „Matei Basarab” și la Institutul Pedagogic de Băieți, Nicolae Petrescu s-a interesat de viața culturală bucureșteană, audiind prelegerile lui Titu Maiorescu sau Nicolae Iorga, participând la conferințele de la Ateneu sau la ședințele publice de la Academia Română. În 1905, Nicolae Petrescu a început lungul șir al călătoriilor în străinătate, familiarizându-se cu limba germană și cu literatura filosofică la Berlin, Leipzig sau Dresda. După împlinirea vârstei de 21 de ani, când a putut dispune liber de averea moștenită, tânărul Petrescu s-a înscris, în toamna anului 1907, la Facultatea de Filosofie a Universității din Berlin, călătorind în anii următori în întreaga Europă și audiind cursuri de filosofie și istorie în prestigioase universități occidentale sau studiind în marile biblioteci din Berlin, Paris și Londra. În 1911 a susținut examenul de doctorat la Universitatea din Rostock cu o teză, publicată în același an la Berlin, despre concepțiile filosofilor britanici Joseph Glanville și David Hume.

Și-a continuat apoi peregrinările în întreaga lume, îmbinând călătoriile de plăcere cu preocupările științifice. Pentru a exemplifica, doar în anul 1913 a călătorit la Paris, Berlin, Göttingen, Marburg, Heidelberg, München, Zurich, Hamburg, New York, Boston, Montreal, Washington, fiind obligat să revină acasă după implicarea României în cel de-al doilea război balcanic. După un scurt popas în țară, s-a reîntors în Occident, studiind în bibliotecile apusene și îngrijindu-se de publicarea lucrării *Die Denkfunktion der Verneinung*, apărută în 1914 la Leipzig.

Izbucnirea Marelui Război l-a prins în Elveția, unde a rămas până în septembrie 1915, când a pornit, prin Italia, într-o nouă călătorie transatlantică, ajungând la New York pe 4 octombrie 1915. Mersul războiului din Europa, cu toate avaturile sale, l-a forțat să rămână în Statele Unite, de unde a revenit pe bătrânul continent abia în martie 1920¹.

*

* *

În cei patru ani și jumătate petrecuți în America, Nicolae Petrescu a fost martorul distant al marilor prefaceri pe care Europa și România le sufereau în tumultul distrugătorului conflict. Prezent zilnic în marile biblioteci din New York, Washington sau Los Angeles, nevoit să se ocupe mai mult de chestiuni la ordinea zilei decât de subtilități metafizice, Petrescu a cunoscut războiul în reflectarea lui în cotidienele din Statele Unite și în marile gazete europene pe care le putea lectura dincolo de Ocean. Lucrarea de față își propune tocmai să releve modalitatea în care intelectualul român a resimțit schimbările revoluționare din Europa, dar și felul în care, de la mii de kilometri distanță, s-a implicat în sprijinirea cauzei naționale. Atunci când a făcut-o, conferențind sau publicând articole în care vorbea despre România, a formulat o întreagă teorie referitoare la rolul statelor mici în cadrul sistemului internațional, cu atât mai interesantă cu cât domeniul nu era prea familiar în mediul academic românesc. Cercetătorul care îi studiază scriitura publică, sub forma articolelor tipărite în marile gazete americane², dar și gândurile notate cu grijă în jurnal și reluate apoi într-un consistent volum de memorii, ajunge să cunoască o personalitate plurivalentă și subtilă, cu atât mai interesantă cu cât, membru corespondent al Academiei Române la secțiunea istorică, Nicolae Petrescu este foarte puțin cunoscut în interiorul breslei istoricilor³.

¹ Prezentare pe baza informațiilor din introducerea, tabelul cronologic și cuprinsul lucrării Nicolae Petrescu, *Memorii*, vol. I, *Plăcerea de a trăi pe alte meridiane*, vol. II, *În vâltoarea vieții românești*, ediție îngrijită și prefăță de I. Oprisan, Editura Vestala, București, 2004.

² Traduceri după câteva dintre articolele publicate în „The New York Times” și „The Washington Post” au fost publicate, uneori trunchiat și fără a se preciza cine a fost autorul lor, în lucrarea lui Constantin Botoran și Olimpiu Matichescu, *Documente străine despre lupta poporului român pentru făurirea statului național unitar*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1980.

³ Câteva dintre cele mai importante lucrări ale lui Nicolae Petrescu sunt: *Fenomenele sociale în Statele-Unite*, Cultura Națională, București, 1921; *Relațiile României cu Statele-Unite*, Imprimeria Fundației Culturale „Principele Carol”, București, 1927; *Parlamentul englez și înfățișarea lui actuală*, București, 1930 (extras din „Revista de drept public”, anul IV, nr. 3-4); *Teoria statului la Hegel*, Tipografia Bucovina, I. E. Torouțiu, București, 1932 (extras din „Revista de filozofie”, vol. XVI, nr. 3/4); *Anglia: societatea, statul, civilizația*, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București, 1938; *Thomas Hobbes: viața și opera*, Societatea Română de Filozofie, București, 1939; *Primitivii: organizare, instituții, credințe, mentalitate*, Casa Școalelor, București, 1944.

*
* *

Deși foarte departe de țară în anii Primului Război Mondial, Petrescu a trăit alături de români marile încercări prin care aceștia treceau. Astfel, după intrarea României în război, în vara anului 1916, când au început să sosească veștile despre mersul fronturilor, noutățile erau trăite la o intensitate teribilă⁴. „În ziua de 13 octombrie [1916] ziarele anunțau știri rele de pe frontul românesc ceea ce mă neliniștea adânc. Nu cred că aș fi fost mai impresionant de acest dezastru, dacă eram în țară. [...] Căci alarma mea nu se referea atunci la perspectiva sumbră, care mă aștepta, ci la soarta țării mele”⁵. Zilele următoare au fost la fel de grele, din memorii reieșind neliniștea simțită. „În ziua de 26 octombrie ziarele anunțau ocuparea Cernavodei de germani. Era evident că în scurt timp va urma Bucureștiul. Eram deprimat. Trăiam într-o neliniște continuă. N-aș fi crezut să simt atât de adânc, de la o depărtare de 7000 de kilometri, nenorocirea care se abătuse asupra țării mele”⁶. „La 29 noiembrie, ziarele anunțau că guvernul român se mutase la Iași. Asemenea știri mă impresionau ca și cum aș fi fost prezent la nenorocirile prin care trecea țara mea. Descopeream că sunt mai patriot decât aș fi crezut. Cosmopolitismul meu pălea în fața situației tragice în care se afla poporul român în acel timp”⁷.

Confruntat și cu situația sumbră de a nu mai putea primi atât de necesarele stipendii financiare din țară, Nicolae Petrescu a fost nevoit să își caute o slujbă, care să-i permită să-și continue preocupările de studiu. Astfel, a reușit să obțină o colaborare cu publicația „Bankers’ Magazine” din New York, pentru care scria lunar o cronică rezumativă asupra publicațiilor străine pe care revista le primea la redacție. Era un material nesemnificativ, pentru care citea un mare număr de reviste franceze, belgiene, engleze, italiene, spaniole și elvețiene, care l-au ajutat să cunoască situația Europei, mai ales cea economică și financiară, de interes pentru o revistă cu profil bancar.

Petrescu a trăit intens evenimentele anilor 1916-1917 (perioadă în care a călătorit de-a lungul Statelor Unite) și a primit cu satisfacție implicarea americanilor în război. Totodată, a lucrat la un interesant studiu de teoria relațiilor internaționale, *Thoughts on Peace and War*, publicat la Londra, în anul 1921. Este o lucrare extrem de interesantă, în care filosoful își expunea teoriile, puternic

⁴ Prezentări ale atitudinii Statelor Unite ale Americii față de războiul din Europa și desfășurarea relațiilor române-americe în anii Marelui Război la Boris Rangheț, *Relațiile româno-americe în perioada primului război mondial (1916-1920)*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1975 și Ion Stanciu, *Aliați fără alianță. România și SUA. 1914-1920*, Editura Albatros, București, 1992.

⁵ N. Petrescu, *Memorii*, vol. I, p. 356.

⁶ *Ibidem*, p. 357.

⁷ *Ibidem*, p. 358.

idealiste, sub influența viziunii politice a lui Woodrow Wilson, asupra valorilor care guvernau sistemul internațional. „O comunitate organizată, având drept scop binele umanității, poate rezulta numai printr-o schimbare de sistem în politica internațională. O asemenea comunitate n-ar avea însă o structură artificială, căci ar fi rodul unei gândiri deliberate. Ea ar caracteriza conștiința întregii rase umane. Căci toate națiunile vor susține în unanimitate scopul către care să se îndrepte viața lor politică. Este mai mult decât evident că ceva durabil în politica internațională se poate construi numai pe baze raționale”⁸. Cum vom arăta mai jos, teoriile lui despre democrație în sistemul internațional, egal tratament al statelor suverane etc. i-au marcat întreaga opera politică și l-au făcut un apărător susținut al drepturilor României la conferința de pace de la Paris.

Rumania's Entry into the War.

To the Editor of The New York Times:

H. Charles Woods, F. R. G. S., remarks in his interesting article on the "Real Meaning of the Rumanian Peace Terms" in THE NEW YORK TIMES Magazine Section of March 17 that Rumania was responsible for having postponed her entry into the war "until long after the time at which her assistance would have been of special value to the Allies, notably the period of the Bulgarian mobilization," and that this must "lessen the sympathy which would otherwise be forthcoming for the latest victim of Germanism."

As to the first point, the hesitation of the Rumanian Government was caused not only by the Russian attitude but also by the impossibility of obtaining sufficient guns and ammunition. Moreover, the entry of Rumania into the struggle during the Bulgarian mobilization—that is, in September, 1915—would not have been of more value to the Allies. For the situation of the war at that time was already drifting toward the actual solution in the East—the Dardanelles failure, the defeat and retreat of the Russian Army, and the lack of a definite policy concerning the Balkan States were accomplished facts, whose consequences could not be avoided by the intervention of a small country.

As to the second point, Rumania deserves an absolute sympathy, not only because she has fought for humanity but because she has been a victim of the Allies. The Russian Government under Stuermer and Protopoff was one reason of her collapse, but a still more decisive reason was the failure of the Allies at Saloniki. Rumania had entered the war with the understanding that the army of General Sarrail should start immediately an offensive. It was thus not treachery alone that brought Rumania's defeat.

NICHOLAS PETRESCU, Ph. D.,
New York, March 18, 1918.

În anul 1918, într-o jenă financiară tot mai mare, a strâns legăturile cu revista „Bankers' Magazine”, unde „contribuiam acum, pe lângă cronică lunară asupra revistelor străine, și cu câte un articol, pe care însă nu țineam să-l semnez. Astfel, în luna august am scris, un articol despre Condițiile economice în Franța”. Colaborarea cu alte reviste a continuat, un material cu titlul *Rumania's Entry Into the War* fiind publicat în martie 1918 în „The New York Times”, ca răspuns la articolul *Real Meaning of the Rumanian Peace Terms*, scris de H. Charles Woods⁹.

⁸ Idem, *Thoughts on Peace and War. An Inquiry into the Conceptions prevailing in Foreign Policy*, Londra, 1921, p. 123.

⁹ Textul în C. Botoran, O. Matichescu, *op. cit.*, doc. 76, pp. 186-190 (articolul apare semnat N.P., deși în original este semnat Nicolae Petrescu).

Răspunzând la acuzația că România amânase intrarea în război până după momentul când asistența ei ar fi fost folositoare Aliaiților, Petrescu apăra atitudinea țării sale, considerând că ea fusese determinată atât de poziția Rusiei, cât și de imposibilitatea de a obține suficiente arme și muniții. Nici intrarea în război în septembrie 1915 n-ar fi fost mai avantajoasă. Căci „eșecul de la Dardanele, înfrângerea și retragerea armatei rusești și lipsa unei politici precise a Aliaiților față de statele balcanice erau fapte atestate, ale căror consecințe nu puteau fi evitate prin intervenția unei țări mici”. În al doilea rând, „România merită o simpatie absolută, nu numai fiindcă a luptat pentru umanitate, dar și pentru că a fost victima Aliaiților săi. Guvernul rus sub Sturmer și Protopopof au fost un motiv al căderii ei, însă un motiv mai decisiv a fost eșecul aliaților la Salonic. România a intrat în război în urma înțelegerii potrivit căreia armata generalului Sarrail urma să pornească imediat o ofensivă. Rezultă că nu numai trădarea a fost cea care a determinat înfrângerea României”¹⁰.

În același timp, N. Petrescu și-a depus candidatura pentru a obține un post pe măsura pregătirii sale, acceptând, în vara anului 1918, postul de profesor de filosofie la Wabash College, din orașelul Crawfordsville, statul Indiana. Aici a trăit, la fel de intens, perioada sfârșitului războiului și a sprijinit, după posibilități, cauza națională. „Pe 7 noiembrie [1918] după amiază am ținut conferința promisă în biserica cea mai încăpătoare a orașului (Christian Church), care era arhiplină. Când mă suii în amvon să vorbesc, nu știam dacă voi putea susține cu succes subiectul anunțat, anume – <<Monarhia habsburgică>>. Nu pregătisem nimic special. Numai câteva fapte și date istorice mi le notasem pe o hârtie. Subiectul îl alesesem, fiindcă de câteva zile se vorbea de dizolvarea Imperiului Austro-Ungar și de eliberarea naționalităților, printre care și cea română. Gazetele anunțau chiar în acea zi că și germanii sunt pe punctul de a cere armistițiul. Când văzui atâta lume fixându-și privirea asupra mea, în loc să mă intimidez, am prins curaj. Mă simții deodată stimulat. În locul introducerii pe care aveam de gând să o fac, îmi veni în minte un fapt legat direct de țara în care mă aflam. Astfel începui a spune ascultătorilor că monarhia de Habsburg a stăpânit odinioară și pământul care se cheamă astăzi Statele Unite ale Americii de Nord. Un fior străbătu în public ... Expunerea urmă apoi cât se poate de naturală insistând asupra problemelor naționalităților cu care ocazie vorbii și despre frații din Ardeal. Conferința durase o oră încheiată fără să mă obosească și fără să observ în sală vreun semn de plictiseală. La sfârșitul expunerii fui aplaudat cu însuflețire”¹¹.

¹⁰ *Rumania's Entry into the War*, în „The New York Times”, 19 martie 1918, p. 10; textul și în C. Botoran, O. Matichescu, *op. cit.*, doc. 77, pp. 190-191, fără fraza despre rolul guvernului rus în căderea României!

¹¹ N. Petrescu, *Memorii*, vol. I, p. 397.

DR. NICHOLAS PETRESCU

A native of Bucharest, Roumania, is an eminent scholar and author. His knowledge of the cultural, economic and political conditions of Europe, acquired during many years of study abroad, is unusually wide. He has been in this country for the last three years. At present he teaches at Wabash College, Crawfordsville, Indiana.

A continuat, totodată, colaborarea cu importante publicații americane, despre care a vorbit pe larg în memoriile sale. Astfel, își nota Petrescu, a primit bine rugămintea redactorului de la „Bankers’ Magazine” de a trimite „un articol semnat despre România, care să apară în numărul din ianuarie 1919 al revistei. Eram încântat că voi putea publica un articol despre țara mea, atât de puțin cunoscută și mai ales greșit judecată în Statele Unite”¹². O altă invitație venea de la revista „The Pan American Magazine” din New York, pentru care trebuia să scrie un articol despre noile națiuni eminate de războiul mondial¹³. Cum mărturisea în memoriile sale, „O bucurie mi-a provocat apariția articolului meu în *The Bankers’ Magazine* și *The Pan American Magazine* din New York. Erau cele dintâi articole semnate de mine în limba engleză. Aveam o deosebită plăcere că mi se dăduse ocazia să scriu ceva substanțial asupra țării mele. Titlul articolului din prima revistă era *Roumania’s economic and political future*. Directorul Youngman a ținut să-l însoțească de fotografia mea și de câteva rânduri elogioase asupra persoanei mele. Celălalt articol *The new born nations of the war*, deși trata despre noile națiuni eliberate (cehii, slovacii, croații, slovenii și polonii) nu uită să dea multe date și despre românii din Transilvania, Bucovina și Basarabia”¹⁴.

¹² *Ibidem*, p. 388.

¹³ *Ibidem*, p. 398.

¹⁴ *Ibidem*, p. 402.

Articolul referitor la viitorul economic și politic al României reprezenta o contribuție remarcabilă, pe șase pagini de revistă, plecând de la aceleași interesante considerații de teorie a relațiilor internaționale, din perspectiva idealismului nutrit de cele „14 puncte” wilsoniene. Astfel, filosoful spera că „Printre multele schimbări aduse de acest război vor fi și apropierea și înțelegerea între toate națiunile fără a se ține seamă de greutatea lor politică. Căci pacea viitoare va crea cel puțin o atmosferă de egalitate în relațiile internaționale, unde fiecare țară va avea ocazia să contribuie cu partea sa la binele comun al umanității”. În subcapitolul „Informații etnografice și economice”, insista asupra realității că România ocupă un loc unic între statele din sud-estul Europei, poziția ei geografică, originea latină și resursele naturale fiind cele trei caracteristici care o individualizează. Situația financiară era ilustrată cu câteva date statistice, fiind evident că „o asemenea țară bogată abundă în posibilități infinite în privința dezvoltării economice a resurselor sale”; totodată, erau oferite multiple argumente care să ducă la dezvoltarea relațiilor româno-americe: „Lucrările de reconstrucție și nevoia de mașini agricole și industriale și implementarea lor vor crea în mod necesar o cerere de produse manufacturate americane, care astfel vor înlocui produsele germane”. Foarte interesant este un alt subcapitol, numit „Rolul României în război”, în care amintea interesele naționale și politice ale României înainte de conflict. „Aproape patruzeci de procente din rasa românească locuiește în Austro-Ungaria, unde organizarea medievală a statului le înlănțuie existența națională. Din acest motiv România a dorit întotdeauna să aibă ocazia de a elibera frații oprimați și de a-i uni cu națiunea română liberă. Prezentul război a oferit această posibilitate, iar toți românii l-au privit ca începutul unei ere noi, care va conduce la realizarea idealului național. Pe de altă parte, influența în continuă creștere a Germaniei asupra vieții economice și politice a României era un pericol de care toți românii erau conștienți înainte de război – influență care apărea cu atât mai fatală în ochii poporului român având în vedere asocierea Germaniei cu Austro-Ungaria, dușmanul imediat și ereditar al României. În cele din urmă, simpatiile de rasă și cultură pe care România le-a nutrit întotdeauna față de Franța și Italia au format un alt motiv de a fi proaliați. Se poate astfel înțelege de ce inimile și interesele românilor erau de partea Aliaților de la începutul războiului. Conferința de pace va stabili frontierele țărilor europene în conformitate cu marele principiu al naționalității. România va obține unitatea națională a întregii rase românești și astfel va ieși mai puternică decât vreodată din acest război. Să mai spunem că un stat român puternic corespunde atât cu interesele politice ale aliaților și cu principiile de drept și justiție în relațiile internaționale”¹⁵.

¹⁵ *Roumania's Economic and Political Future*, în „Bankers' Magazine”, ianuarie 1918, pp. 24-29.

Interesante sunt, pentru alte asemenea considerații de teorie a relațiilor internaționale, alte două lucrări publicate în 1919. Primul articol, numit *Balkanismul și cauza sa. Responsabilitatea Marilor Puteri pentru haosul din Europa de Est*, pune în discuție situația răsăritului Europei după Marele Război. Considerând că cele mai mari pericole pentru Europa postbelică erau bolșevismul și balcanismul, Petrescu insista asupra celui de-al doilea, înțeles ca apariția unei multitudini de mici state cu interese și concepții opuse, care își iroseau energiile luptând unele împotriva altora. Vinovate erau Marile Puteri, care promovau un sistem internațional ce se baza exclusiv pe rolul Marilor Puteri învingătoare. „Când Belgia și România au protestat, Clemenceau i-a admonestat ca un profesor de școală, spunându-le dur că ar trebui să fie mulțumite că li s-a permis să stea la masa păcii, deoarece războiul fusese câștigat de marile puteri”. Scriind articolul în 1919, când România era în conflict cu Cei Patru Mari la Paris, Petrescu afirma diferența dintre „balkanismul cauzat de anarhia politică și cel cauzat de motivele naționale”. „Aceste întâmplări arată cât de departe sunt marile puteri de a asigura controlul Europei. Este rezultatul atitudinii lor nedemocratice față de statele mici. Toată această lipsă de politică, determinată de conducerea nedemocratică a marilor puteri, duce la balcanism – adică la o stare haotică a afacerilor în politica internațională. Căci stând departe de micile state, marile puteri creează o atmosferă de neînțelegere continuă și încurajează rivalitatea intereselor naționale între statele concurente. Prin urmare balcanismul devine cronic, iar o asemenea stare de lucruri nu este doar locală. Din contră, ea are repercusiuni în întreaga lume”. Totodată, „împiedicând micile state să aibă un rol activ în reglementarea afacerilor internaționale, marile puteri trag o linie care reflectă inferioritatea celor dintâi. Această discriminare produce resentimente între micile țări și le face să nu dorească să își respecte obligațiile internaționale. Ele simt, în fapt, că nu sunt membre ale aceleiași societăți și că responsabilitatea lor se limitează la propriile lor granițe politice. Astfel, se întărește particularismul și se stârnește naționalismul. În cele din urmă, se stabilește o dispută continuă între ambițiile naționale și obligațiile internaționale”¹⁶.

Cunoștințele sale în domeniul relațiilor internaționale l-au făcut pe directorul revistei „Bankers' Magazine” să-i propună editarea unei noi reviste dedicate chestiunilor internaționale, la care Petrescu era invitat să fie prim redactor. Această publicație trebuia realizată în colaborare cu revista „The Pan American Magazine”, la care Petrescu era deja colaborator. Când editorul acestei publicații i-a cerut să scrie despre țările din sud-estul Europei, a acceptat „cu plăcere, gândindu-mă că voi avea prilej să mă ocup și de România”. Articolul a apărut în august 1919, „fiind însoțit de o hartă schițată de mine, în care arătam noile frontiere ale României, Iugoslaviei, Bulgariei, Greciei și Albaniei. Eram mulțumit că putusem să scriu și de data aceasta ceva despre țara mea”¹⁷.

¹⁶ *Balkanism and Its Cause*, în „The New York Times”, 28 septembrie 1919, p. X2 (și în C. Botoran, O. Matichescu, *op. cit.*, doc. 143, pp. 283-286).

¹⁷ N. Petrescu, *Memorii*, vol. I, p. 409.

Aceeași atitudine de „înfierare” a politicii Marilor Puteri rezultă și dintr-un alt articol, *Rumania and the Powers. Decisions Taken Without Consultation With the Small Nations*, publicat în decembrie 1919 în „The New York Times”. Apărând atitudinea prim-ministrului liberal Ion I. C. Brătianu, Petrescu considera că Tratatul de la St. Germain conținea „condiții incompatibile cu demnitatea unei țări independente”, fiind făcut fără consultarea reprezentanților români la Conferința de pace, iar deliberările avuseseră loc în prezența exclusivă a reprezentanților Celor Patru Mari. „Chestiunea era dacă marile puteri vor fi capabile să mențină pacea în sud-estul Europei fără cooperarea unei țări care prin situare geografică și resurse naturale a devenit cel mai important factor de echilibru în afacerile acelei părți a Europei”¹⁸. Apariția acestui articol, ca și a altora (*Noua hartă a Europei* și *Neliniștea muncii* în „The Pan American Review”, *Situația financiară a României* în „Bankers’ Magazine”) au făcut ca Petrescu să primească invitația de a lucra în calitate de consilier de presă la Legația României la Washington¹⁹.

La începutul anului 1920, Nicolae Petrescu a plecat spre România, dar a continuat să scrie în marile reviste americane despre situația economică a țărilor europene. Transformat mai fără voie în economist, Petrescu revenea acasă dornic să-și găsească rostul în țara natală, atât de idealizată în anii în care trăise departe de ea. După plăcerea de a trăi pe alte meridiane, reintra în vâltoarea vieții românești, cu greutățile perioadei interbelice, cu războiul și întronarea regimului comunism.

¹⁸ *Rumania and the Powers*, în „The New York Times”, 7 decembrie 1919, p. X1 (și în C. Botoran, O. Matichescu, *op. cit.*, doc. 146, pp. 288-289).

¹⁹ N. Petrescu, *Memorii*, vol. I, p. 416.

**THE NATIONAL CAUSE IN NICOLAE PETRESCU'S PUBLICATIONS
(1915-1920)**

- Abstract -

Nicolae Petrescu (1886-1954) is one of the he most eclectic and subtle Romanian encyclopaedists of the 20th centuries, with remarkable contributions in the fields of philosophy, history, sociology, economics or political sciences. Yet, beyond his scholarly writings devoted to his academic pursuits, Petrescu was a man of his times, interested in understanding the so frequent political and economic transformations which have shaped history in the last hundred years. At the outbreak of WWI, Petrescu was studying in Switzerland, from where he left, in 1915, for the United States, in search of a more favourable and quiet milieu for his philosophical quests. But in the American libraries he witnessed the avatars of Romania's participation at the Great War, Petrescu being forced to replace the interest for metaphysical subtleties with that for the more harsh realities of the war. The paper analyses, on the basis of his memories, how the Romanian scholar experienced, from a distance of 7,000 km, the misfortunes and ultimate successes of his fatherland, and, as well, how Petrescu contributed to the realization of the Romanian national ideal by writing articles for several extremely influential American publications: "The New York Times", "The Bankers Magazine", „The Pan American Magazine" etc. In the same time, he lectured at Wabash College, Indiana, in support of the righteousness of the Romanian cause and wrote an interesting volume, *Thoughts on Peace and War. An Inquiry into the Conceptions prevailing in Foreign Policy*, in which he expressed his idealistic-wilsonian conceptions on the future organization of the world.